

BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ ADIYAMAN İLİNDE BANKACILIK SEKTÖRÜ

Yavuz ATLI¹
Nurcan YÜCEL²

Özet

Dünya ekonomilerinin küreselleşmesi sermaye kavramının ülkeler şehirler ve kişiler arasındaki değişimi bankacılık sektörünün daha önemli bir hale gelmesine neden olmuştur. Artan rekabet nedeniyle ayakta kalabilmeyi başarabilmek için bankaların kendi aralarında birleşmeleri ve devralmalarla ölçekleri büyütürken, ölçek ekonomilerinin avantajlarından yararlanarak varlıklarını devam ettirmeye çalıştıkları görülmektedir. 21 yy. da daha çok elektronik araçlar ile müşterilerine hizmet vermeye çalışan bankacılık sektörünün genel yapısı incelendikten sonra Adıyaman ilindeki bankacılık sektörünün yapısı incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Finans, Bankacılık, Adıyaman'da Bankacılık

Jel Kodları: G24, E50

BANKING SECTOR DEVELOPMENT, BANK SECTOR IN THE PROVINCE OF ADIYAMAN

Abstract

The globalization of world economy, the exchange between countries of the concept of capital cities and people and caused it to become more important in the banking sector. Because of increasing competition among themselves by expanding the scale of bank mergers and acquisitions in order to manage to survive, it is seen that tried to survive by taking advantage of economies of scale. 21 century. After examining more electronic devices in the overall structure of banking sector employees to serve customers of the banking sector in the province of Adıyaman structure will be studied.

Key Words: Finance, Banking, Bank in Adıyaman

Jel Codes: G24, E50

¹ Öğretim Görevlisi, Fırat Üniversitesi, yatli@firat.edu.tr Fırat Üniversitesi Keban MYO

² Yardımcı Doçent, Fırat Üniversitesi, nyücel@firat.edu.tr, Fırat Üniversitesi İkt. ve İdr. Bil. Fak

GİRİŞ

Osmanlı döneminden günümüze kadar bankacılık sektöründeki finansal değişimler ve serbestleşme süreci, Türk bankacılık sektörünü doğrudan ilgilendiren düzenlemeler ile birlikte sektörde önemli değişimler ortaya koymaktadır. Uluslararası denetim ve gözetim sistemi ile uluslararası bankacılık standartlarının sisteme tanıtılması, tek düzen hesap planı uygulaması, mali tabloların dış denetime tabi tutulması, mevduat sigorta fonunun kurulması ve Karşılıklar Kararnamesi ile daha gerçekçi karşılık ayırma uygulamalarının zorunlu hale getirilmesi, sektörde yaşanan önemli değişimlerdir. Merkez Bankasının kurulması ve Merkez bankasının açık piyasa işlemlerine başlaması sektörü yakından ilgilendiren değişimlerdir. 1989 yılında döviz işlemleri ve sermaye hareketleri serbest bırakılmıştır. IMF'in de desteğiyle 1990 yılında TL'nin konvertibilitesi ilan edilmiş, yurtdışında yerleşik kişilere Türkiye'de menkul kıymet yatırımı yapma, TL ve döviz mevduatı açma izni verilmiştir. 1990 yılında, Merkez Bankası öngörülebilirliğin artması ve mali piyasalardaki belirsizliklerin azaltılmasına yönelik olarak para programını tanıtmış ve uygulamasını başlatmıştır (Atlı, 2015:3).

Ekonomide serbest piyasa mekanizmasının işlerlik kazanması ve mali piyasaların serbestleşmesine yönelik düzenlemeler yapılması, bankacılık sistemi üzerinde önemli etkiler yapmıştır. Sektöre yeni yerli/yabancı bankaların girişine izin verilmesi ve mevduat/kredi faiz oranlarının serbest bırakılması sonucu sektörde rekabet artmıştır. Artan rekabet, klasik mevduat bankacılığı yerine, bankaların hem kaynak hem de plasman çeşitliliğinin arttığı bir bankacılığın benimsenmesine neden olmuştur. Bu dönemde banka kaynaklarının önemli bir bölümü sermaye piyasası işlemleri, devlet iç borçlanma senetleri ve hazine bonoları alımı ve döviz işlemlerinde kullanılmıştır. Banka müşterilerine tüketici kredileri, kredi kartları, döviz tevdiat hesabı, leasing, faktöring, forfaiting, swap, vadeli işlemler, futures ve opsiyon sözleşmeleri, otomatik vezne makineleri, satış noktası terminalleri gibi yeni ürün ve hizmetler sunulmuş, bilgisayar sistemleri ve diğer teknolojik yeniliklerden yararlanılması ve personel eğitimine önem verilmesi sonucu sektörde verimlilik artmıştır (Bayazıtıoğlu vd. ,1991, 3).

Bu çalışmada ilk bölümünde bankacılık sektörünün ülkemizdeki tarihsel gelişimi ile ilgili değerlendirmelerde bulunulacaktır. İkinci bölümünde ise Adıyaman ilinin son beş yıla ilişkin sektör sayısal verileri karşılaştırılacaktır

I-TÜRKİYE' DE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN TARİHSEL GELİŞİMİ

Türk bankacılık sektörünün gelişimi ülkenin genel ekonomik yapısı ile doğru orantılı bir şekilde gelişmektedir. Osmanlı Devleti'nde modern anlamdaki ilk ticaret ve mevduat bankası, yabancı sermaye tarafından (İngiliz) 1856'da kurulan Osmanlı Bankası'dır. Söz konusu banka, ülkemizde kurulan ilk emisyon bankasıdır (Bakan, 2001, 31).

Cumhuriyet öncesinde 1911-1923 tarihleri arasında milli sermaye ile 21 banka kurulmuş ancak bunlar sektördeki yabancı bankaların kredi piyasasına egemen olmaları karşısında faaliyetlerini sürdürmekte zorlanmışlardır. Bu bankalardan iflas ve tasfiyeler sonucu ancak 18'i Cumhuriyet dönemine geçebilmiştir. Ülkemiz, Cumhuriyetin ilanından sonra ekonomik kalkınmaya önem vermiş, sınai ve ticari hayatı canlandırmak amacıyla ulusal bankacılığı geliştirmeye başlamıştır. Bu bağlamda devlet teşvikiyle Türkiye İş Bankası ve Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası gibi bankalar kurulmuştur.

1923–1932 yılları arasında bankacılık sektöründeki gelişmeler İzmir İktisat Kongresinde dile getirilen görüş ve öneriler doğrultusunda gerçekleşmiş, bu dönemde ekonomik gelişmenin sağlanabilmesinde bankacılık sektörünün önemi vurgulanarak ulusal bankacılığın geliştirilmesine çalışılmıştır. Türkiye İş Bankasının, sonraları Sümerbank’a devredilen Türkiye Sanayi ve Maadin Bankasının, Emlak ve Eytam Bankasının kuruluşları ile tarım sektörünün desteklenmesi amacıyla Ziraat Bankasının sermayesinin artırılması bu dönemde gerçekleşmiştir. Bu dönemdeki bir diğer gelişme ise Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının kuruluşudur (Akbulak vd, 2004:85).

Cumhuriyet döneminde 1929 yılında Dünya Ekonomik Krizinin patlak vermesi Türkiye ekonomisinde de finans sektörünün gelişmesini olumsuz yönde etkilemiştir. Ekonomilerde devletçilik ilkesinin ön plana çıkmasına neden olan kriz, özel sektörün gelişmesini çok uzun yıllar ötelemiştir (Parasız, 2000, 110). 1929-1930 dünya ekonomik bunalımının bankacılık üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle birçok banka faaliyetlerini durdurmak zorunda kalmıştır. Ülkemizdeki banka sayısı 1932 yılında 60 iken 1945’te 40’a düşmüş, şube sayısı da 483’den 411’e inmiştir. Bu gelişmeler ışığında 1934 yılında başlayan Birinci Beş yıllık Sanayi Planı’nın etkisi büyük olmuştur.

1930’lu yıllarda devletçilik görüşünün benimsenmesi ile birlikte Sümerbank, Belediyeler Bankası, Etibank, Denizbank, Halk Bankası ve Halk Sandıkları kurulmuş, 1936 yılında 2999 sayılı Bankalar Kanunu yürürlüğe girmiştir. 1939–1945 döneminde İkinci Dünya Savaşının etkisiyle ekonomide yaşanan durgunluk bankacılık sektörüne de yansımıştır. 1945–1959 dönemi ise ülkemizde özel bankaların geliştiği bir dönemdir. Bu dönemde liberal ekonomi politikaları benimsenmiş, Yapı ve Kredi Bankası, Garanti Bankası, Akbank, Pamukbank ve Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası kurulmuştur. Türkiye Bankalar Birliğinin kurulması da 1958 yılında gerçekleşmiştir. Planlı dönem olarak adlandırılan 1960– 1980 yılları arasında yaşanan başlıca gelişmeler ise bankacılık sektöründe devlet kontrolü ve etkisinin hissedilmesi, besi kalkınma ikisi ticari banka olmak üzere 7

bankanın kurulması, şube bankacılığına önem verilmesi, özel ticaret bankalarının büyük bölümünün holding bankası haline gelmesidir (Akbulak vd, 2004:85-86).

Türkiye ekonomisinin 1960’lı yıllarda planlı döneme girmesiyle birlikte, Türk bankacılık sektörü de 1960-1980 döneminde, söz konusu beş yıllık kalkınma planlarında ve yıllık programlarda belirtilen ilkelere uygun bir yapıda gelişmiştir (Yıldırım, 2006, 3).

1970’li yılların sonlarında çıkarılan “Ödünç Para İşleri Kanunu” nca bankaların kredi faiz oranlarına getirilen kısıtlamalar bankaları “banker” adı verilen ve piyasa faizi üzerinden çalışan kurumlarla işbirliğine girmeye itmiştir. Bu durum 1982 yılına gelindiğinde Türk ekonomisinde önemli bir krize neden olmuştur. Türk bankacılık sisteminin tarihsel gelişimine bakıldığında, 1980’lere kadar mali sistemi bir bütün olarak etkileyen ciddi bir krizin oluşmadığı, bunun yerine çeşitli ekonomik sebeplerle tek tek bankaların faaliyetlerini durdurduğu ve tasfiye edildiği görülmektedir.

Türk bankacılık sisteminin 1980 yılına kadar ki gelişimi, piyasaya girişin sınırlandığı, rekabetçi olmayan, dış ilişkilere kapalı, güdümlü faiz oranları altında çalışan ve bu nedenle çok şubeli perakende bankacılık yapan, uzmanlaşmamış, finansal aracı kurum olarak bünyesinde yer aldığı şirketler topluluğunun finansal kaynak ihtiyacını karşılayan bankaların oluşturduğu bir sistem olarak özetlenmektedir (Çolak: 2005b-265). 1980’li yıllar süresince Türk bankacılık sektörü önemli gelişmelere sahne olmuştur. Dışa açık serbest bir piyasa ekonomisi oluşturma gayretlerinin bir parçası olarak sektöre yönelik yeni yasal düzenlemeler yürürlüğe girmiş, bankalar yeni kavram ve uygulamalarla tanışmış ve bunların sonucunda sektörde önemli değişimler yaşanmıştır. Serbestleşme yönünde atılan tüm bu adımların temel hedefi Türk finansal sisteminin hâkim kurumları olan bankalar arasındaki rekabetin ve dolayısıyla finansal sistemin etkinliğinin artırılmasıdır. Bankalar arası rekabetin yoğunlaşmasıyla aracılık maliyetlerinin düşmesi, monopolistik kârların ortadan kaldırılması ve bu suretle daha uygun faiz oranlarıyla sisteme daha fazla mevduat çekilmesi ve kredilendirme sürecinin daha rekabetçi bir yapı kazanması

beklenmiştir. Bunlara ek olarak, bankacılık ürün ve hizmetlerinin çeşitlenmesi ve artması ve daha nitelikli hale gelmesi umulmuştur (Yağcılar, 2010: 27).

Türkiye 2000 yılına çok önemli ekonomik kararların alındığı bir ortamda girmiştir. 1999 yılı Haziran ayında IMF ile yapılan görüşmelerde, Yakın İzleme Anlaşması'nın programa bağlı ve mali finans destekli bir anlaşmaya dönüştürülmesi benimsenmiş ve 2000-2002 döneminde uygulanacak makroekonomik politikaların çerçevesi çizilmiştir (Cansızlar, 2001, 6).

Hükümet, IMF'e sunduğu ve kabul gördüğü 9 Aralık 1999 tarihli Niyet Mektubu sonrasında, 1 Ocak 2000'den itibaren üç yıllık bir ekonomik süreci kapsayan, maliye, para, kur ve gelir politikalarının yanı sıra, yapısal değişimleri de içeren enflasyonu düşürme programını uygulamaya koymuştur (Parasız, 2001, 425; Cansızlar, 2001, 6).

Uygulamaya geçilmesiyle birlikte, ekonomide çok kısa sürede bazı olumlu gelişmeler gözlenmiş olmasına rağmen, 2000 yılında Türk mali piyasalarında likidite sıkışıklığının neden olduğu döviz talebindeki hızlı artış, uluslararası piyasalardaki bozulma ve içerde yaşanan olumsuz etkilerden kaynaklanan bir kriz yaşanmıştır. Bu kriz ancak IMF kredisi ile önlenememiş, fakat enflasyonu düşürme programı büyük bir yara almıştır. Şubat 2001 yılında ise, mali piyasalardaki güvenin kırılğan yapısı bir kez daha finansal krize yol açmış, bunun bir sonucu olarak 2000 Enflasyonu Düşürme Programı'nda öngörülen para ve kur politikaları terk edilerek, 22 Şubat 2001 yılında dalgalı kur sistemine geçilmiş, böylelikle Enflasyonu Düşürme Programı da sona ermiştir. (Uygur, 2001, 54-55)

I.I. Bankacılığın Sektörünün Görevleri

Bankalar özel kuruluşlardır. Çünkü kısa vadeli fon arz ve talep edenler arasında Aracılık yaparlar, likidite yaratırlar, kredi talep edenleri değerlendirir ve izlerler, asimetrik bilgi problemini çözerler, para politikasının etkinliğini arttırırlar ve ekonomik istikrarı etkilerler. Ayrıca bankalar, ölçek ve kapsam ekonomilerinden yararlanarak işlem maliyetlerini azaltırlar. Mali piyasalarda bankaların görevlerini aşağıdaki başlıklarda sıralamamız mümkündür.

I.I.I. Finansal Aracılık Yapmak

Finansal kurumlar finansal sözleşmeleri ve menkul kıymetleri aynı zamanda alma ve satma faaliyetinde uzmanlaşmış ekonomik araçlar olarak tanımlanabilir. Bankalar, finansal varlıkların perakendecileri olarak finansal kurumların bir alt kümesi olabilir: borç alanların ihraç ettiği menkul kıymetleri satın alırlar ve onları

borç verenlere satarlar. Bankaların çeşitli ve karmaşık işlemleri açısından bir bankanın işlemsel tanımlaması şu şekilde olabilir: Bankalar, cari işlemleri halktan aldığı mevduatlarla kredi sağlamak olan kurumlardır. 1949 tarihli Bankacılık Düzenleme Yasasında (Banking Regulation Act) "Bankacılık" şu şekilde tanımlanmıştır: "Bankacılık, borç vermek ya da yatırım yapmak amacıyla halktan, talep üzerine veya başka yolla geri ödenebilir, üzerinde çek, senet, emir ya da başka şeyler düzenlenebilir mevduat kabul etmek anlamındadır". Sözleşme, bir ticari

bankanın üstlenebileceği fonksiyonları tanımlamış ve faaliyetlerin kapsamını sınırlamıştır

(Deb, Murthy, 2008:18).

I.I.II. Likidite Yaratmak

Kamunun bankaların mevduata ilişkin yükümlülüklerini yerine getirebileceğine olan güveni, bankanın varlıklarının kalitesine ve genel finansal durumuna bağlıdır. Diğer kurumların

gerçekleştiremediği durumlarda bile bankaların kredi ve likidite arz etme kabiliyeti vardır çünkü bankaların mevduat yaratma fonksiyonu, diğer kurumlar için hemen ulaşılabilir olmayan, kredi ve likidite esnekliği sağlar (Corrigan, 1982).

I.I.II. Kredi Talep Edenleri Değerlendirmek ve İzlemek

Bankalar ağırlıklı olarak tasarruf sahiplerinden mevduat kabul ederler ve topladıkları fonları şahıs ve firmalara kredi olarak kullanırlar. Bu bağlamda bankalar, kredi talep eden şahıs veya firmaların kredi verilebilirliğini değerlendirirler. Bankaların, kredi talep edenin risk düzeyini ölçebilecek personel ve enstrümanları vardır. Bu nedenle iyi borçlu ile kötü borçluyu birbirinden düşük bir maliyetle ayırabilirler. Bankaların bilgi derleme ve işleme kapasiteleri sayesinde ekonomide verimli projeler seçilir ve kredilendirilir. Tasarruf sahiplerinin ve yatırımcıların arada bankalar olmaksızın karşılaşabilmeleri ve tasarrufların ekonomide verimli yatırımlara dönüşebilmesi adeta imkânsızdır. Bu anlamda bankalar, tasarruf sahiplerinin tasarruflarını kabul eder ve bunları en verimli kullanabilecek yatırımcılara aktarırlar. Değerli bulunan projeler finanse edilir ve açılan krediler geri ödeninceye kadar bu projeler izlenir (Kalaycı, 2010:5-6).

Varlıklar tarafında geleneksel bakış açısına göre bankalar girişimciler tarafından ortaya konan projelerin karlılığını ve nispi kapasitesini değerlendirmek konusunda uzmanlaşmışlardır ve bu projeler hakkındaki bilgi üretimlerine dayalı olarak girişimcilere kredi sağlarlar. Yükümlülükler tarafında geleneksel bakışa göre bankalar, toplayıp üretim işletmelerine sağladıkları uzun vadeli kredilere yatırdıkları, küçük tutarlı, kısa vadeli talep edilebilir mevduatları dolayısıyla özeldirler. Varlıklar ile yükümlülükler arasındaki bu vade uyumsuzluğu, varlıklarının güçlü bilgi içeriği ile birlikte bankalara mevduat sahiplerine likidite sağlamakta ilave bir rol yükler (Carletti, Hartmann, 2001:8; Vives, 2001).

I.I.IV. Para Politikalarının Etkinliğini Arttırmak

Bankalar ile Merkez Bankası arasında, kısmen Merkez Bankasının son ödünç verme mercii (lender of last resort) olma fonksiyonundan kaynaklanan, doğrudan bir ilişki vardır. Merkez Bankalarının işlem ve politikaları, finans piyasalarının durumunu, para ve kredi yaratımını ve genel ekonomik koşulları yönetir (Corrigan, 1982).

Bir ekonomide para politikasının etkinliği o ekonomide gelişmiş bir bankacılık sisteminin olmasına bağlıdır. Merkez Bankalarının para politikası araçları (açık piyasa işlemleri, iskonto mekanizması, karşılık oranları) ancak gelişmiş bir bankacılık sisteminin varlığı halinde ekonomi üzerinde etkili olabilir (Yağcılar, 2010:6).

I.I.V. Ekonomik İstikrarı Etkilemek

Bankacılığın önemli özelliklerinden biri de, bir bankanın başarısızlığının diğer bankalara da yayılmasıyla doğacak bulaşma etkisidir (Gomes, 2004).

Bankaların ve bankacılık sisteminin sahip olduğu özel statüyü Carletti ve Hartmann (2001:8), bankaların temel olarak istikrarsızlık karşısında diğer sektörlerle göre daha savunmasız olarak görülmelerine, ayrıca banka mevduatlarında tutulan fonların önemli bir bölümünün küçük yatırımcılara ait olmasına bağlamaktadırlar. Banka bilançolarının bu özel görünümüne vurgu yapan Vives (2001) de, banka sermayesi içinde borcun ağırlıklı olmasının ve küçük yatırımcılar arasındaki geniş dağılımının banka faaliyetlerinin izlenebilirliğini zorlaştırırken, bankaların da iflas (ya da borç ödeyememe) riskini arttırdığını belirtmektedir. Bu durum, bankaların çok fazla risk alma eğilimini arttıran ahlaki tehlike problemini ifade eder. Dahası, bankaların iflasının yol açacağı sosyal maliyet de daha geniş olur. Bu sosyal maliyet, finansal ve ekonomik sıkıntı maliyetlerini

içerir. Finansal sıkıntı maliyeti bankaların alacaklılarına ve pay sahiplerine dayanır ve böylece bankaların kararlarında içselleşir. Bilgi sermayesinin kaybı, borçlularla ilişkilerin iyileştirilmesi gibi kayıplar ise banka tarafından kısmen içselleştirilen maliyetlerdir. Ödeme sistemlerinin bozulması ve bulaşma etkisi gibi maliyetler ise dışsal maliyetlerdir (Vives, 2001:538).

II. ADIYAMAN' da BANKACILIK SEKTÖRÜNE GENEL BİR BAKIŞ

Türk Bankacılık sistemi 5411 sayılı bankacılık kanununa göre, mevduat bankaları, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları olarak üç fonksiyonel grupta sınıflandırılmaktadır. Mevduat bankaları, mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak, katılım bankaları özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmakla yetkili kuruluşlardır. Kalkınma ve yatırım bankaları ise, mevduat veya katılım fonu kabul etme dışında kredi kullandıran ve özel kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getiren kuruluşlardır. Türkiye'de 01.03.2016 itibarıyla 34 adet mevduat, 6 adet katılım bankası ve 13 adet kalkınma ve yatırım bankası olmak üzere 53 farklı banka 11.111 adet şube ile faaliyetlerini sürdürmektedir (tbb.org.tr)

Tablo 1: Adıyaman İli Banka Şube Sayısı ve Şubeye Düşen Nüfus Sayısı (2011-2015)

	2011	2012	2013	2014	2015
Şube Sayısı	35	37	42	45	45
Şubeye Düşen Nüfus (Kişi)	16.883	16.052	14.172	13.270	13.285

Kaynak: www.bddk.org.tr.

Adıyaman'da mevcut bu bankaların 2011-2015 yılları arası şube sayıları tablo 1'de belirtildiği gibi 2011 yılında 35 adet banka şubesi bulunurken 2015 sonu itibarıyla 45 adet banka şubesi faaliyetlerine devam etmektedir. Son 5 yılda 10 banka şubesinin açıldığı, bu rakamın nüfus artış hızından daha yüksek olması nedeniyle şubeye düşen ortalama nüfus yıllar itibarıyla azalarak, 2011 yılında 16.883 kişi iken 2015 yılında 13.285 kişi olmuştur. 2015 yılında Türkiye'de ortalama her 9.183 kişiye bir banka şubesi düştüğünden hareketle, Adıyaman ilinde bankacılık kültürünün çok fazla yaygınlaşmadığı görülmektedir.

Tablo 2: Adıyaman İli Bankalardaki Kişi Başı Toplam Mevduat Miktarları (2011-2015) (TL)

Yıllar	2011	2012	2013	2014	2015
Kişi Başı Top.Mevduat	1.449,73 TL	1.548,18 TL	1.939,28 TL	2.194,71 TL	2.604,49 TL

Kaynak: www.bddk.org.tr.

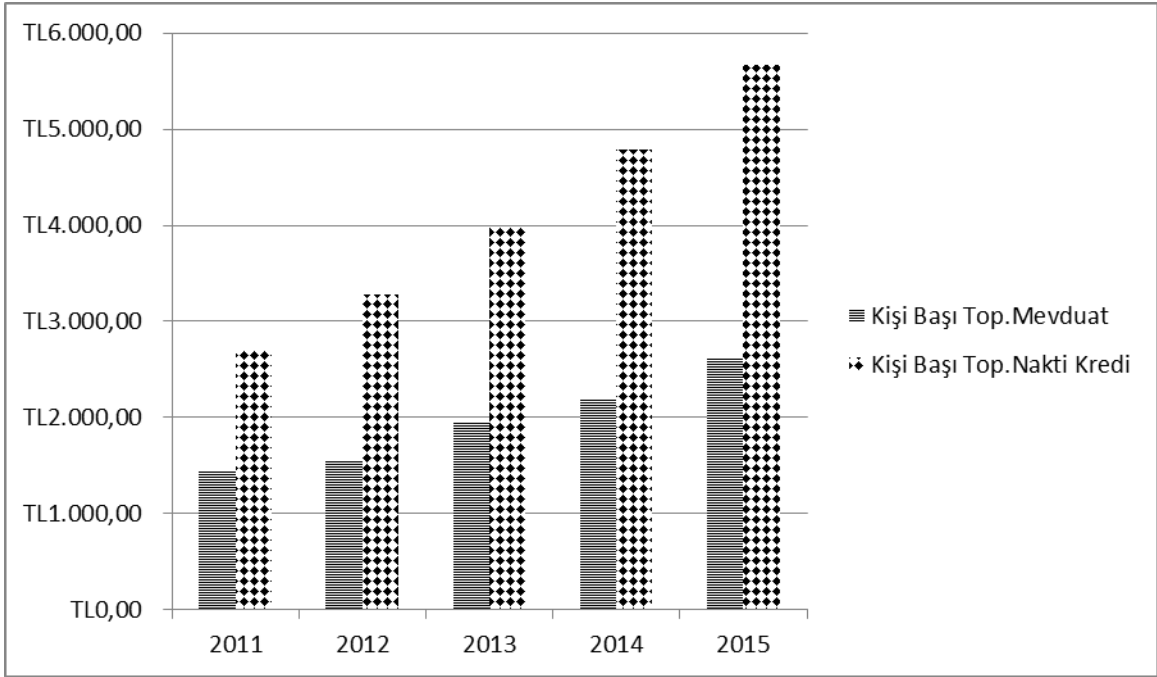
Tablo 2’de görüldüğü gibi Adıyaman ilinin 2011 yılı kişi başı toplam mevduat tutarı 1.449,73 TL iken , 2015 yılında 2.604,49 TL olmuştur. Yıllar itibariyle ortalama %15 düzeyinde artış gösteren kişi başı toplam mevduat tutarı 2013 yılında %30 yakın bir artış gerçekleşmiştir. 2015 yılı Türkiye kişi başı ortalama mevduat tutarının 7.065,35 TL olması, Adıyaman ilin Türkiye ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. 2015 yılı kişi başı mevduatın en yüksek olduğu il 37.931,26 TL ile İstanbul olmuştur. Yine 2015 yılında kişi başı mevduatın en düşük il 1.611,65 TL ile Şanlıurfa olmuştur. Kişi başı mevduat rakamlarını illerin ekonomik kalkınma durumu ile doğrudan ilişkilendirmemiz mümkün olacaktır. Ancak Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde rakamların düşük çıkmasının bir başka nedeni mevduatın büyük kısmının kayıt dışı olmasından kaynaklandığı olarak yorumlanmaktadır.

Tablo 3: Adıyaman İli Bankalardaki Kişi Başına Nakti Kredi Miktarları (2011-2015) (TL)

Yıllar	2011	2012	2013	2014	2015
Kişi Başına Top.Nakti Kredi	2.706,30 TL	3.283,09 TL	3.974,62 TL	4.790,17 TL	5.660,31 TL

Kaynak: www.bddk.org.tr.

Tablo 3’de görüldüğü gibi Adıyaman ilinin 2011 yılı kişi başı nakti kredi tutarı 2.706,30 TL iken , 2015 yılında bu rakam 5.660,31 TL olmuştur. Her ortalama %25 seviyelerinde bir artış gerçekleşen kişi başı nakti kredi miktarı ilin her geçen gün daha fazla borç yüküne girdiği ve Tablo 2 ile karşılaştırma yapıldığında hem rakamsal olarak hem de oransal olarak kişilerin mevduatlarından daha fazla borçlanmaları, borçlarını karşılayacak mevduatlarının olmaması ekonomik anlamda ili riskli iller arasında almasına neden olmaktadır. Türkiye kişi başı ortalama nakti kredi tutarı 2015 yılında 10.420,48 TL olarak gerçekleşmiştir. Rakamsal olarak Adıyaman ilinin ortalamaların altında borçlandığı görülmesine rağmen, oransal olarak kişi başı mevduat tutarından daha fazla olması ilin mevduatlara göre daha hızlı borçlandığı rakamlarda görülmektedir.

Grafik 1: Adıyaman İli Kişi Başı Toplam Mevduat ile Kişi Başı Toplam Nakti Kredi Karşılaştırması (TL)

Kaynak: www.bddk.org.tr.

Grafik 1’de Adıyaman ilinin kişi başı mevduat tutarı ile kişi başı nakti kredi tutarı gösterilmiştir. İlin kişi başı mevduat tutarının artış oranı yıllar itibariyle her zaman kişi toplam mevduat tutarından fazla olduğu grafik 1’de görülmektedir.

Tablo 4: Adıyaman İli Bankalardaki Kişi Başı Takipteki Alacak Miktarları (2011-2015) (TL)

Yıllar	2011	2012	2013	2014	2015
Kişi Başı Takipteki Alacak Miktarı	65,52 TL	83,61TL	115,72 TL	135,97 TL	173,03 TL

Kaynak: www.bddk.org.tr.

Tablo 4’de Adıyaman ilinin 2011-2015 yılları arasında kişi başı takipteki alacak miktarları gösterilmiştir. Tablo 3’te 2011 yılı ile 2015 yılı arasında yani son beş yılda kişi başı nakti kredilerde toplamda %100 bir artış gerçekleşmişti. Ancak takipteki alacaklarda son beş yılda %170 bir artış olduğu görülmektedir. Bu da Adıyaman ilinde tüketicilerin bankalardan kullandıkları nakti kredilerin geri dönüşünde ciddi anlamda sıkıntılar yaşandığı görülmektedir.

Tablo 5: Adıyaman İli Nakti ve Gayri Nakti Toplam Krediler (2011-2015) (Bin TL)

Yıllar	2011	2012	2013	2014	2015
Nakdi Krediler	1.599.248	1.949.928	2.365.937	2.860.615	3.383.934
Takipteki Alacaklar	38.721	49.656	68.883	81.202	103.441
Toplam Nakdi Krediler	1.637.969	1.999.584	2.434.820	2.941.817	3.487.375
Gayrinakdi Krediler	289.992	325.662	384.961	369.625	437.369

Kaynak: www.bddk.org.tr.

Tablo 5’te Adıyaman ilinin toplam nakti ve gayri nakti kredi tutarları gösterilmektedir. Gayri nakti kredilerdeki artış hızının nakti kredilere göre daha yavaş olması taahhüt işlerinin sektörel bazda düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Adıyaman ilinde kullanılan nakti kredilerin 2011 yılında takibe düşen alacak oranı %2,4 iken 2015 yılında bu oran %3’e yükselmiştir.

SONUÇ

Bankacılık sektörü doğrudan bölgelerin ekonomik ve finansal yapılarını ortaya koyan bir sektördür. Osmanlı döneminden günümüze kadar bir çok değişim ve gelişim yaşayan sektör, günümüzde ticari hayatın devam ettirilebilmesi için vazgeçilmez temel sektörlerden biridir. Çalışmamızda Adıyaman ilinin son beş yıldaki bankacılık sektörü ile ilgili temel veriler kullanılarak bu verilerin analizi yapılmaya çalışılmıştır. Adıyaman ili sahip olduğu coğrafi konum ve iklim açısından tarıma müsait bir ildir. Ekonomik yapısı tarıma dayalı olması, ticari hayatta daha çok tarım ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması gibi temel sektörlerin yoğunlukta olmasına neden olmaktadır. Adıyaman ilinin sanayisinin çok fazla gelişmemesi endüstri ve ticaret merkezlerine olan uzaklığından kaynaklanması önemli bir etkidir. İl de tütün, Antep fıstığı, mercimek ve nohut gibi tarım ürünleri yetiştiriciliği yapılmaktadır. İlin nüfusunun yaklaşık %75’i doğrudan veya dolaylı olarak tarım ve hayvancılık ile uğraşmaktadır. 1967 yılında kurulan Sümerbank iplik fabrikası ilin sanayisini az da olsa katkıda bulunmuştur. Daha sonraki yıllarda çimento ve süt fabrikaları ile et kombinası izlemiştir.

Tarıma dayalı bir ekonomiye sahip ilin bankacılık sektörünün fazla geliştiğini söylemek mümkün değildir. Türkiye’de 2015 yılı verilerine göre yaklaşık 9.000 kişiye bir banka şubesi düşerken, Adıyaman ilinde 2015 yılında her 13.000 kişiye bir banka şubesi düşmüştür. Bu veriler

ilin ekonomisinin tarıma dayalı olduğunu doğrulamaktadır. Tarım sektöründe üretim yapan ve çalışan insanların bankacılık faaliyetleri ile çok fazla gerek duymaması ve tarım sektöründeki bireylerin bu konuda bilgilendirilmemesi bir çok finansal işlemi kayıt dışı ekonomilerde sürdürmeleri, bu bireyleri bankacılıktan uzaklaştırmaktadır. Ancak finansal anlamda bütün sektörlerin sermaye girişini en güvenilir sağlayacak kurumların bankaların olduğunu, bankaların sermaye girişi ile bir çok işletmenin büyümesi için gerekli olduğu unutulmaması gereken temel olgudur.

Adıyaman ilinin kişi başı ortalama mevduat tutarının 2.600 TL olması, Türkiye ortalamasının yaklaşık 7.000 TL seviyelerde gerçekleşmiştir. İl de bireylerin gelecek için birikimlerinin ülkemiz ortalamasının altında olduğu ve aynı zaman da yapılan ekonomik araştırmalarda kişi başı mevduatın aslında bu kadar düşük olmadığı ancak kayıt dışı mevduatın il de çok fazla olduğu döviz bürolarının ve kuyumcuların bireylerin mevduatını karşılıksız bir şekilde tuttuğu bilinmektedir.

İlin 2015 yılı nakti kredileri kişi başı 5.660TL olarak gerçekleşmesi ve toplam da 2015 yılında toplam nakti riskin 3.487.375 BinTL olması bireylerin mevduatlarını bankalarda tutmadıkları gibi, bankalardan çok fazla nakti kredi kullanmadıklarını göstermektedir. Ancak kişi başı mevduat tutarı ile kişi başı nakti kredi karşılaştırıldığında, nakti kredinin kişi başı mevduatın yaklaşık iki katı olduğu görülmektedir.

Yani, 2015 yılı için kişi başı nakti kredi/ kişi başı mevduat oranı 2,1 dir.. Türkiye 2015 yılı için kişi başı nakti kredi/ kişi başı mevduat oranı ise 1,5 gerçekleşmiştir. Bu da Adıyaman da yaşayan bireyler mevduatlarının 2,1 katı kadar borçlandıklarını ülkemizde ise bireylerin mevduatlarının 1,5 katı kadar borçlandıklarını göstermektedir. Adıyaman ilinde yaşayan insanların ülke ortalamasına göre finansal açıdan 0,6 oranında daha riskli oldukları görülmektedir. Bu veriler ışığında İl de faaliyet gösteren bir çok tüccarın gelecekte risk altında olduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Akbulak, Y., Kavaklı, E., Tokmak, A., (2004). Kayıp Yıllar, Türkiye’de 1980’li Yıllardan Bu Yana Kamu Borçlanma Politikaları ve Bankacılık Sektörüne Etkileri, Beta Ya., No. 1516, 1.B., İstanbul.
- Alben, Mesut ve diğerleri (GÖÇMEN, G.), (2005). SPK Lisanslama Sınavlarına Hazırlık, Temel Düzey - İleri Düzey, (Editör: Yrd. Doç. Dr. Şeref KALAYCI), Asil Yayın Dağıtım, 1. Baskı, Mart, Ankara.
- Atlı Y, Demir Ö, (2015), Bankacılık Sektörü ve Elazığ’da Bankacılığın Gelişimi, Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi Cilt: II, Sayı:1.
- Bakan, Sumru. (2001), Osmanlı’dan Günümüze Türk Bankacılık Kesimi, İktisat Dergisi, Sayı: 417.
- Bayazıtoglu Yavuz, Hasan Ersel, Emin Öztürk, (1991). “Financial Markets Reforms in Turkey Between 1980-1990”, TCMB Tartışma Tebliğleri, Tebliğ No:9102.
- Broker, G., Editör: Kürşat AYDOĞAN, Hasan ERSEL, (1992). “Competition and Cooperation in Banking”, Issues on Banking Structure and Competition in a Changing World içinde, Antalya Workshop’ta Sunulmuş Çalışmalar, TCMB Ya. Ankara.
- Cansızlar, Doğan. (2001), Bankacılık ve Sermaye Piyasası, İktisat Dergisi, Sayı: 417.
- Casletti, E., (2005). “Competition and Regulation in Banking”, in A.W.A. Boot, A.V. Thakor eds.: Handbook of Corporate Finance: Financial Intermediation and Banking (North Holland, London) Forthcoming.
- Carlatti, E., P. Hartmann, (2001). “Competition and Stability: What’s Special About Banking?”, Bank of England Conference in Honour of Charles Godhart, London, 15-16, s. 1-50, November.
- Corrigan, E.G. (1982). “Are Banks Special?”, Annual Report Essay, Federal Reserve Bank of Minneapolis, s.2–24.
- Çolak, Ö.F., (2005). Finansal Piyasalar ve Para Politikası, içinde, “Bankacılık Sektöründe Rekabet ve Banka Birleşmeleri”, (COSKUN, N. ile birlikte), Nobel Ya., 4. Baskı, Ankara.
- Deb, A.T., Murthy, B., (2008). “Theoretical Framework of Competition as Applied to Banking Industry”, MPRA Paper No: 7465, January.
- Gomes, A.F., (2004). “The Banking Firm, Competition and Growth: Overview of the Literature”, Departamento de Economia, Gestão e Engenharia Industrial, Universidade de Aveiro, Economics Working Papers Sayı 23.
- Parasız, İlker. (2000), Para Banka ve Finansal Piyasalar, Ezgi Kitabevi Yayınları, 7. Baskı, Ocak.
- Parasız, İlker. (2001), Enflasyon-Kriz-Ayarlamalar, Ezgi Kitabevi, Mart, Bursa.
- Uygur, Ercan. (2001), 2000 Kasım ve 2001 Şubat Krizleri Üzerine Değerlendirmeler, Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Sayı: 227.
- Vives, X. (2001). “Competition in The Changing World of Banking”, Oxford Review of Economic Policy, Cilt17, Sayı4.
- Yağcılar, Gamze Gökmen, (2010). Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Isparta.

Yıldırım, O., Ülgen, S., (2006). “Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişim Süreci”, Finans-Politik ve Ekonomik Yorumlar, Yıl 43, Sayı 504.

<http://ebulten.bddk.org.tr/finturk> Erişim tarihi 05.02.2016